

Primjeri učenja slovenskog jezika u hrvatskom pograničnom području uz slovensko-hrvatsku granicu: nekada i danas¹

DOI: <https://doi.org/10.11567/met.2026.2>

UDK: 811.163.6

Izvorni znanstveni rad

Zaprimljeno: 12. 5. 2025.

Prihvaćeno: 22. 1. 2026.

Barbara Riman (<https://orcid.org/0000-0003-2006-256X>)

Inštitut za narodnostna vprašanja, Erjavčeva c. 26, 1000 Ljubljana, Slovenija
barbara.riman@guest.arnes.si

Sonja Novak Lukanović (<https://orcid.org/0000-0002-2045-788X>)

Inštitut za narodnostna vprašanja, Erjavčeva c. 26, 1000 Ljubljana, Slovenija
sonja.novak@guest.arnes.si

SAŽETAK

Članak analizira primjere učenja slovenskog jezika kao susjedskog jezika u hrvatskim pograničnim područjima uz granicu sa Slovenijom. Naglašava se važnost poznavanja jezika susjeda u svakodnevnoj komunikaciji, kulturnoj razmjeni i jačanju međuljudskih odnosa u lokalnim zajednicama.

U radu su predstavljene primjere iz osnovnih škola u Istri i Međimurju (npr. Buje, Umag, Čakovec), gdje se slovenski jezik uči kroz izborne predmete, izvannastavne aktivnosti i međunarodne projekte. Posebnu ulogu imaju entuzijastični učitelji i podrška lokalne zajednice. Uspješno učenje jezika potiču i razmjene sa slovenskim školama, suradnja s roditeljima te motivacija učenika.

Među izazovima navode se nedostatak kvalificiranih nastavnika, ograničeni nastavni materijali i povremena institucionalna nezainteresiranost. Unatoč tome, primjeri iz prakse pokazuju da postoji stvarna potreba i interes za učenje slovenskog jezika kao jezika susjeda.

U zaključku se poziva na veću institucionalnu podršku, sustavno uključivanje slovenskog jezika u kurikulum škola u pograničnim područjima i jačanje prekogranične suradnje. Učenje jezika susjeda vidi se kao alat za jačanje međukulturnog razumijevanja, lokalne povezanosti i europske orijentacije.

KLJUČNE RIJEČI: slovenski jezik u Hrvatskoj, nacionalne manjine, učenje jezika susjedne zemlje, obrazovanje na manjinskom jeziku, pogranična područja

¹ Rad je nastao kao rezultat istraživanja u okviru projekta: Krepitev (socialno-)konstruktivističnega pristopa na slovenskih obmejnih območjih k poučevanju in učenju sosedskih jezikov (SJ) v osnovni šoli s soustvarjeno razširitvijo in vrednotenjem modela CoBLaLT i u okviru programske skupine: Manjšinske in etnične študije ter slovensko narodno vprašanje (P5-0081).

UVOD

Slovenski jezik u Hrvatskoj danas je jedan od manjinskih jezika i kao takav zaštićen je zakonima Republike Hrvatske. Položaj slovenskog jezika, kao i položaj jezika nekih drugih (danas) nacionalnih manjina, promijenio se 1991. godine. Tada, u trenutku raspada nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (dalje: Jugoslavija), pripadnici dotadašnjih konstitutivnih naroda postali su pripadnici nacionalnih manjina, a njihov jezik postao je manjinski jezik. Slovenski jezik je dotad, a često i danas, bio ograničen na uporabu unutar obitelji te u dvama slovenskima društvima u Hrvatskoj koja su kontinuirano djelovala u tom periodu: Kulturno-prosvjetno društvo Slovenski dom Zagreb, Zagreb (1929.) i Slovenski dom Kulturno-prosvjetno društvo „Bazovica“, Rijeka (1947.); (Riman, 2019: 218).² I u razdoblju između dvaju svjetskih ratova, kao i danas, slovenski je jezik rijetko prisutan u sferi javnosti, odnosno rijetki su drugi javni prostori u kojima bi ga pripadnici slovenske nacionalne manjine mogli kontinuirano koristiti.³

Zbog jugoslavenske politike i političkih odluka koje su se odnosile i na slovenski jezik, (Bagdasarov, 2018) pripadnici slovenske zajednice nisu imali mogućnost institucionalnog učenja slovenskog jezika u tadašnjoj Socijalističkoj Republici Hrvatskoj. Dapače, čini se da je i obrazovni sustav primarno podržavao jednojezičnost i napuštanje materinskog jezika ukoliko on nije bio jezik okoline u kojoj pojedinac živi. To je utjecalo na nedovoljnu svijest o potrebi njegovanja slovenskog jezika unutar slovenske zajednice koja se nalazila na neslovenskom teritoriju; mlađe generacije nisu naučile slovenski jezik u obitelji, odnosno njihovo znanje je relativno slabo jer se u primarnoj zajednici koristio samo povremeno, u doticaju s rodbinom koja je živjela u Sloveniji. Osim toga, na status i svakodnevnu uporabu slovenskog jezika utjecao je i odnos većinskog stanovništva i to pogotovo nakon 1991., utoliko što govornici većinskih jezika ignoriraju manjinske jezike (Gorteru i Cenožu, 2011: 654) te se često pripadnici manjina jezično prilagođavaju jezičnom izričaju većine (Gal, 1996: 586).

² Nakon Drugog svjetskog rata u Narodnoj republici Hrvatskoj kontinuirano su djelovala dva slovenska društva, koja djeluju i danas. Zabilježeno je bilo djelovanje i drugih slovenskih društava, ali povremeno i u kraćim razdobljima (Riman, 2019: 218).

³ Ovaj problem nije vezan samo za pripadnike slovenske manjinske zajednice, vidljiv je i kod drugih zajednica manjinskih jezika te su i oni ograničeni na prije spomenute domene (npr. Bashiri jezik, Yagmur i Kroon, 2003). Ako se manjinski jezik ne može koristiti u različitim društvenim, obrazovnim, znanstvenim i kulturnim područjima, on se ne može niti razvijati.

Zaključci novijih istraživanja među pripadnicima slovenske nacionalne manjine u Hrvatskoj pokazali su da su djeca u nekadašnjoj Jugoslaviji slovenski jezik mogla naučiti primarno u obitelj, pod uvjetom da su oba roditelja govorili slovenski jezik, na tečajevima koje su povremeno organizirala slovenska društva te tijekom aktivnog djelovanja u nekom od navedenih slovenskih društava kojih je bilo znatno manje nego danas. Mnogi su mladi ljudi slovenski jezik naučili tek tijekom studija, pod uvjetom da su na studij otišli u Sloveniju. Zbog toga je znanje slovenskog jezika među pripadnicima slovenske manjine uglavnom pasivno i teško prenosivo na djecu i unuke (Medvešek i Riman, 2019: 286), što čini vrlo slab međugeneracijski prijenos jezika (Medvešek, 2018: 90; Medvešek, 2017: 151).

S učenjem slovenskog jezika u Hrvatskoj se intenzivnije započelo u školskoj godini 1993./1994., kada je u Slovenskom kulturnom društvu „Triglav“ u Splitu, na inicijativu tadašnje učiteljice slovenskog jezika Vere Hrge, započela Dopunska nastava slovenskog jezika i kulture (*Dopolnilni pouk slovenskega jezika*), koja još uvijek traje, a financira je *Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje* Republike Slovenije (Slavec, 2020: 27; Koprivc, 2016: 41; Knez, 2025: 315). Nakon toga su učenje slovenskog jezika na taj način ponudila još neka druga slovenska društava. Nakon donošenja Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (2000), ali i važnijeg Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (2002), i pripadnici slovenske nacionalne manjine u Hrvatskoj intenzivnije su započeli s traženjem svojih prava kako bi omogućili djeci, pripadnicima slovenske manjine u Hrvatskoj, mogućnost institucionalnog učenja slovenskog jezika.

Slovenski se jezik danas uči u školama i slovenskim društvima u pograničnom prostoru prema Sloveniji, a zabilježena su tri modela u koje se najčešće uključuju upravo djeca i mladi (Zemljovid 1. i Zemljovid 2.).

Zemljovid 2.

Kartografija: Miha Brvar

Prema izračunima utemeljenima na prethodnim godinama pretpostavlja se da je u školskoj godini 2024./2025. u nastavu slovenskog jezika i kulture u Hrvatskoj bilo uključeno više od 350 djece i mladih (Riman i dr., 2024). Prema postojećim podacima broj djece koja uče slovenski jezik u Hrvatskoj se povećava (Graf 3.).

Zbog prije opisane situacije, koja se oblikovala u skladu s političko-povijesnim odlukama i procesima, upravo mogućnost institucionalnog učenja slovenskog jezika, koja se intenzivirala u zadnjem desetljeću, znači relativno puno za očuvanje slovenskog jezika među pripadnicima slovenske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Često danas djeca koja uče slovenski jezik, ne počinju ga učiti kao materinski, već se s njime susreću kao s drugim (stranim) jezikom (Medvešek, 2018: 104).

Cilj ovog rada je prikazati mogućnosti učenja slovenskog jezika i kulture, ali i stajališta učenika koji su uključeni u učenje slovenskog jezika i kulture. Želi se odgovoriti na pitanja povezana s položajem slovenskog jezika među učenicima, razlozima učenja, ali i pitanja povezana sa samim poimanjem slovenskog jezika kao materinskog jezika.

Podaci prikazani u ovom radu prikupljeni su na dva načina. Jedan je *desk* metoda, gdje su prije svega bili analizirani podaci analizom službenih dokumenti Republike Hrvatske i Republike Slovenije. Drugi podaci prikupljeni su anketnim upitnikom provedenim među djecom osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta koja pohađaju nastavu slovenskog jezika u školama i slovenskim društvima u školskoj godini 2021./2022. Anketa, koja je bila oblikovana na slovenskom i hrvatskom jeziku, provedena je putem interneta, a provodila se u razdoblju od 27. rujna do 1. prosinca 2021. godine. U anketi su sudjelovali svi učenici osnovnih i srednjih škola koji su pohađali nastavu slovenskog jezika u nekom od triju modela učenja slovenskog jezika u Hrvatskoj.⁴

⁴ Anketirani su bili učenici (do 18 godina) koji su pohađali nastavu slovenskog jezika u modelu Dodatne nastave slovenskog jezika i kulture, a koji se izvodio u ovim društvima i školama: Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom Zagreb; Slovenski dom Kulturno-prosvetno društvo Bazovica; Slovensko kulturno društvo Triglav, Split; Slovensko kulturno društvo Stanko Vraz, Osijek; Slovensko kulturno društvo Gorski kotar, Prezid; Slovensko kulturno društvo Istra; Slovensko kulturno društvo Ajda, Umag; Slovensko kulturno društvo Lipa, Buzet; OŠ Sveti Martin na Muri; OŠ Selnica; OŠ Peklenica, Područna šola Mursko Središće i Gimnazija Josipa Slavenskog Čakovec; Slovensko kulturno društvo Prešeren. Osim toga, anketirani su bili učenici osnovnih i srednjih škola gdje se izvodi nastava slovenskog jezika i kulture po modelu C: OŠ Pećine, Rijeka; OŠ Kozala, Rijeka; OŠ Andrija Mohorovičić, Matulji; Područna škola OŠ Andrija Mohorovičić, Jušići; OŠ Vazmo-

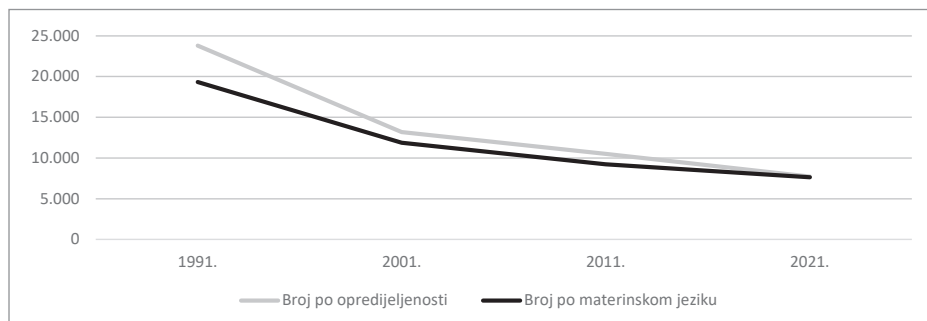
U zadnje vrijeme provedena su određena istraživanja o položaju i učenju slovenskog jezika u Hrvatskoj, te je na temelju tih istraživanja objavljeno nekoliko znanstvenih radova. U proučavanju te tematike prednjače slovenski znanstvenici (Medvešek i Novak Lukanović, 2016; Medvešek i Riman, 2019; Riman, 2019; Riman i Novak Lukanović, 2021; Riman 2022; Riman i Novak Lukanović, 2023; Riman i Novak Lukanović, 2024). Radovi na hrvatskom jeziku o toj temi rjeđi su (Jajić Novogradec, 2020; Ljubešić, 2022; Turza-Bogdan i Cvikić, 2022). Upravo stoga smatramo da je ovaj članak relativno važan za bolje razumijevanje učenja materinskog (manjinskog) jezika u Hrvatskoj gdje je poseban naglasak stavljen na slovenski jezik.

SLOVENC I U HRVATSKOJ

Pripadnici slovenske nacionalne manjine u Hrvatskoj jesu heterogena zajednica koja je geografski raspršena po cijeloj Hrvatskoj. Podaci o broju onih koji su se izjasnili na popisu stanovništva kao Slovenci, kao i broj onih koji su za materinski jezik odabrali slovenski, pokazuju kontinuirano smanjivanje broja Slovenaca u Hrvatskoj, barem kada se radi o iskazivanju nacionalne pripadnosti i pripadajućeg materinskog jezika (Graf 1.).

slava Grželja, Buzet; OŠ Marije i Line, Umag; Druga gimnazija Varaždin, Varaždin; Srednja škola za uporabno umetnost in oblikovanje, Pula; Prva sušačka hrvatska gimnazija, Rijeka. Anketu su ispunjavali i učenici osnovnih škola u Varaždinskoj županiji gdje se provodi učenje slovenskog jezika u okviru projekta Učenje slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji: OŠ Andrije Kačića Miošića (Donja Voća); OŠ Tužno, PS Črešnjevo (Črešnjevo); OŠ Izidora Poljaka (Višnjica); OŠ Izidora Poljaka, PŠ Cvetlin (Cvetlin); OŠ Cestica (Cestica); OŠ Vinica (Vinica); OŠ Petrijanec (Petrijanec); OŠ Metel Ožegović (Radovan); OŠ Ante Starčevića (Lepoglava); OŠ Vidovec (Vidovec); OŠ Ivana Rangera (Kamenica).

Graf 1. Prikaz podataka iz popisa stanovništva (1991. – 2021.) o pripadnosti slovenskoj nacionalnoj manjini i slovenskom kao materinskom jeziku

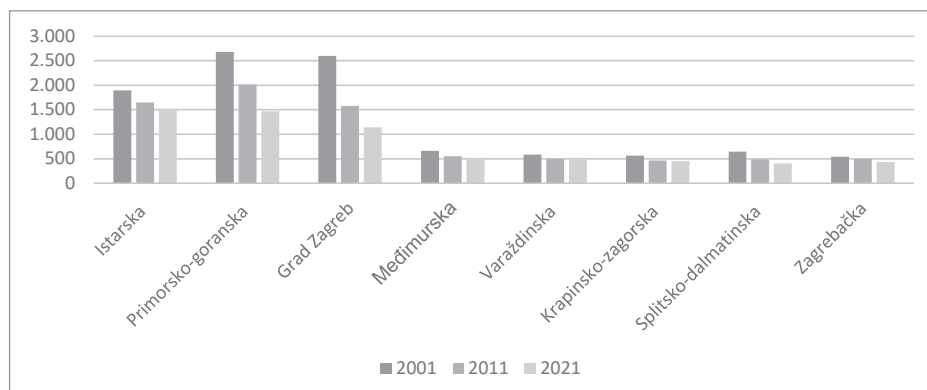
Izvor: DZS 2021

Kao što je vidljivo iz Grafa 1., broj stanovnika Republike Hrvatske koji se izjašnjava pripadnicima slovenske nacionalne manjine, konstantno se smanjuje, ali to smanjivanje nije karakteristično samo za njih, već je to zabilježeno i kod drugih nacionalnih manjina. Razlozi za te tendencije različiti su (Tatalović, 2002: 66–67) s time da je potrebno uzeti u obzir da pripadnici svake nacionalne manjine imaju određene specifičnosti koje utječu na njihovu demografsku sliku. Za pripadnike slovenske nacionalne manjine bitno je i smanjenje intenziteta doseljavanja iz Slovenije u Hrvatsku 80-ih godina 20. stoljeća, umiranje starijih pripadnika slovenske nacionalne manjine, slabije gospodarsko stanje Republike Hrvatske od 1991. godine nego Republike Slovenije, te birokratski izazovi koji se javljaju pri uređivanju statusa pripadnika slovenske zajednice u Hrvatskoj nakon 1991. godine (Pajnič, 2018: 72; Riman i Štiglić, 2023a: 31).

Za slovensku nacionalnu manjinu jest karakteristična spolna nejednakost koja je vidljiva od popisa stanovništva 1910. godine pa sve do danas (Szabo, 1995: 90; Pajnič, 2006: 113–114). Za ilustraciju zanimljivo je navesti da je po popisu stanovništva u 2011. godini bilo 3346 pripadnika i 7171 pripadnica slovenske nacionalne manjine (DZS, 2011) Pripadnici slovenske manjine u Hrvatskoj žive uglavnom u županijama gdje je mogućnost siromaštva manja, pokazuju viši broj obrazovanih pojedinaca u odnosu na druge stanovnike Hrvatske, a mladi se često školuju u inozemstvu (Medvešek i Riman, 2017: 216–217). Među pripadnicima manjine postoji izrazito mali broj djece i mladih, prema popisu iz 2021. godine samo ih je 4,19 % (DZS, 2021).

Po podacima popisa stanovništva iz 2021. godine najviše govornika slovenskog kao materinskog jezika zabilježeno je u Istarskoj (1527), Primorsko-goranskoj (1469), Međimurskoj (487), Krapinsko-zagorskoj (452) i Varaždinskoj (484) županiji (DZS, 2021); (Graf 2.). Upravo u prve dvije županije broj je (samo)organizacija pripadnika slovenske nacionalne manjine najviši te postoje slovenska kulturna društva, vijeća i predstavnici slovenske nacionalne manjine, a i organizacija učenja slovenskog jezika je na visokoj razini.⁵ U Međimurskoj županiji i Krapinsko-zagorskoj županiji ne postoji niti jedna slovenska (samo)organizacija, a i učenje slovenskog jezika je ograničeno.⁶ U Krapinsko-zagorskoj županiji mogućnost institucionalnog učenja slovenskog jezika uopće ne postoji (Riman i dr., 2025a: 9).

Graf 2. Prikaz za slovenski kao materinski jezik iz popisa stanovništva od 2001. do 2021. godine

Izvor: DZS 2021

⁵ U Istarskoj županiji postoji 5 slovenskih kulturnih društava, učenje Dodatne nastave slovenskog jezika izvodi se u 3 slovenska društva, a nastava slovenskog jezika po modelu C u dvije osnovne škole. U Primorsko-goranskoj županiji također postoji pet slovenskih društava, u tri je moguće učenje slovenskog jezika u obliku Dodatne nastave slovenskog jezika, a po modelu C se slovenski jezik može učiti u pet osnovnih škola, te u jednoj srednjoj školi (Riman i dr., 2025: 8).

⁶ U Međimurskoj županiji ostaje mogućnost učenja slovenskog jezika po modelu C u jednoj hrvatskoj osnovnoj i jednoj srednjoj školi. Od 2017. godine se na području Međimurske županije izvodi u Čakovcu, Selnici, Svetom Martinu na Muri i Murskom Središću (Knez, 2025: 318).

Kao što je vidljivo iz Grafa 2. u svim se županijama broj osoba koje su izdvojile slovenski kao materinski jezik, u popisu stanovništva smanjio. Najveći pad je zabilježen u Primorsko-goranskoj županiji te u Gradu Zagrebu, a razloge tome možemo tražiti u prije navedenim razlozima: starosti pripadnika koji polako odlaze, a koji su se u Zagreb i Rijeku doseljavali prije svega zbog ekonomskih razloga; neprenošenju jezika na mlađe generacije zbog jezične politike nekadašnje Jugoslavije, ali i utjecaja urbanih centara. U drugim županijama broj govornika slovenskog kao materinskog jezika opada manjim intenzitetom.

Upravo zbog svega navedenog, mogućnost učenja slovenskog jezika u hrvatskim školama i slovenskim društvima ima vrlo veliki značaj za slovensku nacionalnu manjinu u Hrvatskoj.

SLOVENSKI JEZIK U HRVATSKOJ: NEKADA I DANAS

Na današnju situaciju i položaj slovenskog jezika u Hrvatskoj snažno je utjecala činjenica da su Republika Slovenija i Republika Hrvatska nekada bile dio zajedničke države. Iz toga proizlazi i već spomenut relativno slab međugeneracijski prijenos slovenskog jezika. Slovenci u Hrvatskoj su, kao jedan od konstitutivnih naroda, već u Jugoslaviji imali određena prava koja su bila zapisana u Ustavu Socijalističke Republike Hrvatske (1963) i Ustavu SFRJ-a (Medvešek, 2018: 90). Ta prava, unatoč formalno-pravnoj ravnopravnosti naroda i narodnosti, uglavnom nisu bila ostvarena u skladu s onim što je bilo zapisano (Medvešek, 2017: 151).

Javna upotreba slovenskog jezika u Hrvatskoj i učenje slovenskog jezika u obrazovnom sustavu bili su iznimke. Naime, na području Hrvatske su za vrijeme Jugoslavije kontinuirano djelovala dva slovenska društva, ono u Zagrebu i u Rijeci. U poslijeratnom razdoblju s radom je započelo i društvo u Karlovcu, a dvaput se pokušalo s osnivanjem društva u Osijeku (Riman, 2019). Zabilježeno je da su se održavali tečajevi slovenskog jezika, ali to je bilo rijetko i interes nije bio velik. Tako je, primjerice, 1957. godine u slovenskom društvu u Karlovcu započeo tečaj slovenskog jezika, koji je pohađalo 35 djece (Kržišnik – Bukić, 1995: 168). U drugim društvima slovenski se jezik održao kroz svakodnevnu komunikaciju i čitanje slovenske literature.

Na području Jugoslavije u poslijeratnom razdoblju zabilježeno je nekoliko osnovnih škola u kojima je bilo moguće učiti slovenski jezik. Njihova je svrha bila olakšati djeci koja su se iz slovenskih krajeva odselila u krajeve

u kojima se govorilo nekim od drugih službenih jezika i lakšu integraciju u novo okruženje. U tom smislu na području Hrvatske bila su organizirana dva odjela sa slovenskim nastavnim jezikom. Odmah nakon Drugog svjetskog rata u Labinu organiziran je odjel sa slovenskim kao nastavnim jezikom u prostorijama današnje Osnovne škole Ivo Lola Ribar koji je djelovao tijekom školske godine 1947./48. U školskom ljetopisu zabilježeno je da je škola otvorena zbog iznimno snažne imigracije iz različitih dijelova Europe, ali i s drugih kontinenata. Iz Slovenije su tada poslali učitelja Leopolda Vebera kako bi poučavao slovenski jezik, prije svega djeci slovenskih rudara ((M. M.), 2006: 24).

U razdoblju od 1950. do 1953. godine u Osnovnoj školi Matteoti u Rijeci djelovao je odjel sa slovenskim kao nastavnim jezikom. Nakon dugogodišnjih nastojanja Zore Ausec, koja je u toj školi bila i učiteljica, pripadnici slovenske zajednice u Rijeci konačno su dobili školu ((r), 1950: 2). Uz nju je kao učiteljica radila i Boža Hero-Božič. Više je razloga zbog kojih je taj odjel na kraju bio zatvoren. Između ostaloga, došlo je do političkih pritisaka i procjena da takva nastava nije primjerena za tadašnje društvo i za grad Rijeku. Jedan od razloga je bio i taj da djeci koja su polazila odjel na slovenskom jeziku pri prelasku u peti razred nedostaje znanje hrvatskog jezika te da iz tog razloga gube cijelu školsku godinu. Zbog toga je mogućnost pohađanja nastave na slovenskom kao nastavnom jeziku 1953. godine ukinuta. Jedina mogućnost da se ovakva situacija održi bila je proširenje programa na sve razrede osnovne škole, ali je vodstvo tadašnje općine Rijeka ukidanje tog razrednog odjela opravdavalo činjenicom da nema dovoljno kadra ni sredstava kojima bi se ovakav oblik nastave održao (Mirković, 2006: 20).

U Labinu je inicijativa za opisanom organizacijom nastave došla od vladajućih struktura, dok je u Rijeci potekla iz slovenske zajednice koja je u poslijeratnom razdoblju bila iznimno snažna. Pokušaji otvaranja sličnih škola ili razrednih odjela zabilježeni su i u Zagrebu još od 1946. godine. Istraživači te problematike smatraju da je želja za osnivanjem slovenske škole bila snažna među članovima društva, ali i među Slovencima koji se nisu institucionalno povezivali. U školskoj godini 1946./1947. trebala se otvoriti četverogodišnja slovenska osnovna škola, no zbog nedostatka vremena za pravovremeni upis djece plan nije ostvaren. Budući da ideja o vlastitoj školi nije naišla na dobar politički odjek, Slovenski dom je zahtijevao da se barem uvede nastava slovenskog jezika u trajanju od dva školska sata za svu djecu čiji su jedan ili oba roditelja Slovenci. Postojao je i prijedlog da se angažiraju dva učitelja iz Slovenije koji bi obilazili škole i osiguravali nastavu sloven-

skog jezika, međutim, sve daljnje pokušaje odbila je tadašnja vlast (Josipović i Škiljan, 2014: 41).⁷

U Hrvatskoj su se u zadnja tri desetljeća razvili različiti oblici poučavanja slovenskog jezika i kulture. Od prvih kontinuiranih tečajeva u slovenskim društvima (1993. godine) do danas, slovenski je jezik zaživio u slovenskim društvima te nekim (prije svega pograničnim) hrvatskim školama u Istarskoj, Međimurskoj, Varaždinskoj i Primorsko-goranskoj županiji. U suvremenim trendovima slovenski više nije samo materinski (manjinski) jezik, već ima sve veću ekonomsku vrijednost, ali ga se počinje sve češće doživljavati i jezikom susjedne države. Mladi prepoznaju da imaju veće mogućnosti ako poznaju slovenski jezik, a zbog čega se sve češće odlučuju za njegovo učenje.

Interes za učenje slovenskog jezika su prije svega pokazali pripadnici slovenske nacionalne manjine pa je tako prvi organizirani oblik učenja slovenskog jezika bila Dopunska nastava slovenskog jezika (DPS) koja je organizirana u skladu sa Zakonom o odnosima Republike Slovenije sa Slovencima izvan njezinih granica (2006). Obično se učenje slovenskog jezika izvan Slovenije organizira u suradnji sa slovenskim institucijama u državi, gdje one djeluju. Taj je oblik učenja prisutan prvenstveno u slovenskim društvima u Hrvatskoj, a na prostorima gdje nema slovenskih (samo)organizacija, često se ostvaruje suradnja s drugim odgojno-obrazovnim institucijama gdje se izvodi nastava slovenskog jezika. Nerijetko je u to uključen i Ured Vlade Republike Slovenije za Slovence u susjednim zemljama i svijetu (Medvešek i Riman, 2019: 257). U Hrvatskoj je DPS započeo u Slovenskom kulturno-prosvjetnom društvu Triglav u Splitu školske godine 1993./1994. godine (Knez, 2025: 315).

U Hrvatskoj postoje primjeri (posebno u Međimurskoj županiji) gdje se prostor za izvedbu nastave osigurao u hrvatskim obrazovnim institucijama (osnovnim i srednjim školama).

Važno je napomenuti da sudionici DPS-a nisu uvijek samo djeca. Često su to i učenici trećeg i četvrtog razreda srednje škole koji planiraju studirati u Sloveniji, studenti koji namjeravaju graditi svoju poslovnu karijeru u Slove-

⁷ Ilustrativan je primjer nastave na slovenskom kao nastavnom jeziku u tadašnjoj Vojvodini. U Gudurici su 1946. godine otvorena prva četiri razreda slovenske osnovne škole s oko 60 učenika, ali su ih 1955. godine zatvorili zbog nedostatka slovenskih učitelja. Po četiri razreda slovenske osnovne škole djelovala su do 1954. godine i u Vršču, Velikoj Gredi i Banatskom Plandištu (Cevc, 2001: 316–317).

niji, ali i ostali članovi slovenskih društava koji imaju vrlo različite motive za učenje slovenskog jezika. Ponekad je broj djece koja uče slovenski jezik na taj način zapravo relativno malen.

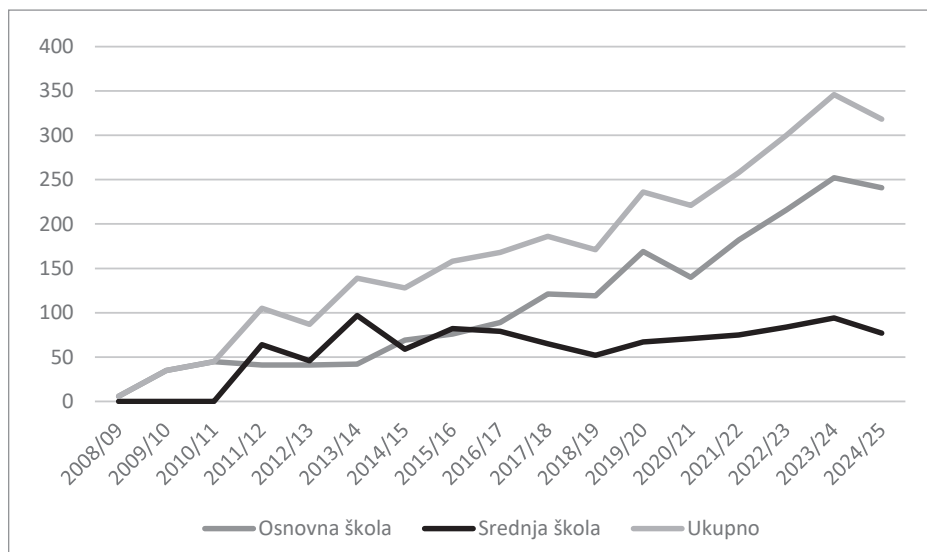
Nakon nekog vremena, a s većom pažnjom na položaj pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj, započelo se s uvođenjem predmeta Slovenski jezik i kultura po modelu C. To je zapravo učenje manjinskog jezika što predstavlja jedno od prava koje pripadnici nacionalnih manjina u Hrvatskoj imaju. Pravo na odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina kojim se služe bilo je već regulirano *Ustavnim zakonom* iz 1991. godine (Tatalović, 2022: 80–81), a ostvaruje se i na temelju već spomenutog *Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina* (2002) i *Zakona o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina* (2000). Zbog geografske raspršenosti i heterogenosti pripadnika slovenske nacionalne manjine, u Hrvatskoj se provodi učenje slovenskog jezika po modelu C.⁸ Prema ovom modelu obrazuju se pripadnici albanske, austrijske, češke, mađarske, makedonske, njemačke, poljske, ruske, rusinske, slovačke, slovenske, srpske, ukrajinske i židovske nacionalne manjine.

Pravo na učenje materinskog jezika, koje omogućuju zakoni Republike Hrvatske, pripadnici slovenske zajednice počeli su ostvarivati tek nakon 2007. godine. Prvi put je takav oblik učenja u hrvatskoj javnoj instituciji omogućen u drugoj polovici školske godine 2007./2008. u OŠ Štrigova u Međimurskoj županiji. Međutim, nakon različitih komplikacija (Medvešek i Riman, 2019: 252), ta je mogućnost bila ukinuta.

U školskoj godini 2009./2010. učenje slovenskog jezika prema modelu C započelo je za 35 učenika u OŠ Pećine (Rijeka). Model se proširio i na druge osnovne i srednje škole, a broj djece koja uče slovenski jezik otkako je uveden model C raste (Graf 3.). U ovom obliku nastave ocjena iz slovenskog jezika upisuje se u svjedodžbu. Na taj način učenici mogu dokazati osnovno znanje slovenskog jezika ako se odluče otići u Sloveniju.

⁸ Učenici pripadnici nacionalnih manjina svoje ustavno pravo na odgoj i obrazovanje na jeziku manjine ostvaruju trima osnovnim modelima i posebnim oblicima obrazovanja u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj. MODEL A – cjelokupna nastava izvodi se na jeziku i pismu nacionalne manjine uz obvezno učenje hrvatskoga jezika u istom broju sati u kojem se uči jezik manjine. MODEL B – dvojezična nastava – nastava prirodoslovne skupine predmeta izvodi se na hrvatskome jeziku, a društvene skupine predmeta na jeziku pripadnika nacionalne manjine. MODEL C – nastava manjinskoga jezika i kulture – uz redovitu nastavu na hrvatskome jeziku, na manjinskome jeziku izvodi se nastava jezika i kulture nacionalne manjine u trajanju od dva do pet školskih sati tjedno, a obuhvaća učenje jezika i književnosti nacionalne manjine, geografije, povijesti, glazbene i likovne kulture/umjetnosti (Tatalović, 2022: 85).

Graf 3. Broj učenika u osnovnim i srednjim školama prema modelu C od školske godine 2008./2009. do školske godine 2024./2025.

Izvor: VRH 2009, VRH 2010, VRH 2011, VRH 2012, VRH 2013, VRH 2014, VRH 2015, VRH 2018, VRH 2019, VRH 2021a, VRH 2021b, VRH 2022, VRH 2023, VRH 2024

Uvođenje slovenskog jezika u osnovnu ili srednju školu relativno je jednostavno pod uvjetom da ravnatelj podržava tu ideju. Pozitivna strana učenja jezika po ovom modelu je ta što se ocjena iz slovenskog jezika upisuje u svjedodžbu. Učenici biraju žele li pohađati nastavu iz predmeta Slovenski jezik i kultura i ukoliko ga izaberu na početku školske godine, trebaju ga pohađati do kraja te školske godine.

Problemi s kojima se suočavaju pripadnici slovenske zajednice koji imaju mogućnost učenja slovenskog jezika prema modelu C uključuju nedostatak odgovarajućeg obrazovnog kadra i razne druge poteškoće vezane uz njihovo zapošljavanje (niža plaća učitelja/odgojitelja nego je to u matičnoj zemlji, česti natječaji za odabir nastavnog kadra, neispunjavanje određenih prava na koje zaposlenici imaju pravo u hrvatskom obrazovnom sustavu, dugotrajno zapošljavanje na određeno vrijeme itd.); (Riman i Novak Lukanić, 2023: 444). Problem je i u tome što se u školama slovenski jezik često smatra manje vrijednim predmetom, pa su termini nastave često neprihvatljivi djeci i roditeljima. Velika je odgovornost i na nastavnom i obrazovnom kadru, te o dobroj volji pojedinog nastavnika/nastavnice da promovira mogućnosti učenja slovenskog jezika. Uz navedene, postoje i brojni drugi

izazovi s kojima se susreću i učenici i nastavnici slovenskog jezika (Riman i Štiglić, 2023: 41).

Model Učenje slovenskog jezika i kulture provodi se u Varaždinskoj županiji (*Učenje slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji*) od 2012. godine. Slovenski se jezik počeo učiti u dvanaest osnovnih škola Varaždinske županije, a u projektu u školskoj godini 2023./2024. sudjelovalo je 11 osnovnih škola u kojima nastavu izvodi jedna učiteljica koja dolazi iz Slovenije (Riman i Novak Lukanović 2023: 442; Riman, 2025: 15). Projekt je važan iz perspektive pripadnika slovenske zajednice u Hrvatskoj jer se izvodi u krajevima u kojima infrastruktura koju je imaju pripadnici slovenske manjine u Hrvatskoj nije toliko jaka.

Izvođenje Predmeta Slovenski jezik i kultura u hrvatskim obrazovno-odgojnim ustanovama financira Republika Hrvatska, a druga dva modela financira Republika Slovenija (Riman 2021; Riman i Novak Lukanović, 2023: 442)

SLOVENSKI JEZIK KAO MANJINSKI JEZIK U HRVATSKOJ ILI JEZIK SUSJEDNOG NARODA

Imajući u vidu sve prije iznesene informacije, kada se radi o učenju slovenskog kao manjinskog jezika, djelatnici Instituta za narodnostna vprašanja iz Ljubljane među učenicima i učiteljima slovenskog jezika izvode kontinuirana istraživanja upravo radi kompleksnosti tematike. Ovdje ćemo prikazati rezultate istraživanja provedenog među učenicima osnovnih i srednjih škola u školskoj godini 2021./2022.

Za potrebe istraživanja sastavljena su bila dva upitnika u dvjema jezičnim inačicama. Jedan upitnik bio je namijenjen učenicima osnovnih škola i sadržavao je 25 pitanja, dok je drugi bio namijenjen srednjoškolcima i sadržavao je 26 pitanja. Ispitanici su pri popunjavanju upitnika mogli birati između slovenske ili hrvatske jezične inačice.

Učenici su uglavnom birali hrvatsku inačicu anketnog upitnika. Nešto više od četvrtine učenika (27 %) osnovnih škola biralo je slovensku inačicu upitnika, a istu je inačicu biralo nešto više od četvrtine srednjoškolaca (26 %); (Riman i dr., 2021: 19). Ovdje će biti predstavljeni samo neki odgovori učenika, oni koji su relevantni za oblikovanje odgovora na prije postavljena pitanja.

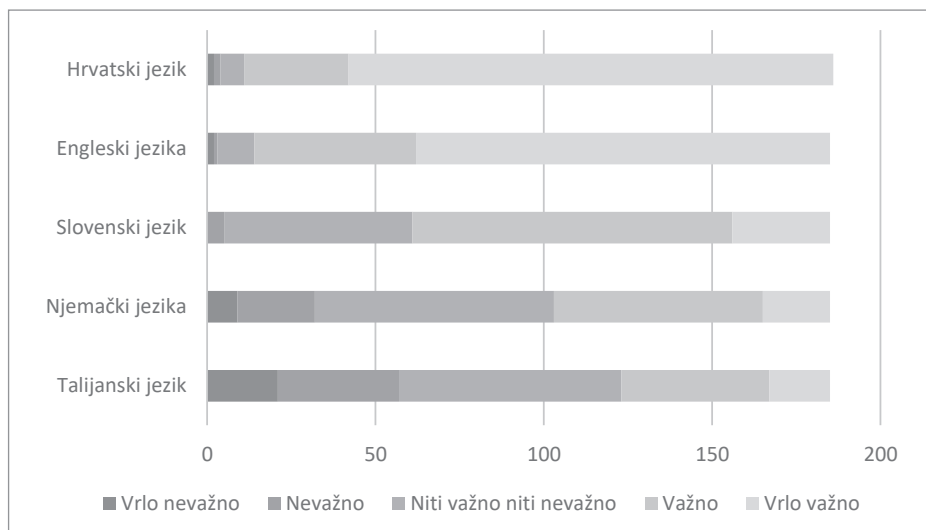
U anketi su sudjelovali učenici svih navedenih oblika nastave slovenskog jezika u Hrvatskoj. Na ispunjavanje upitnika za učenike osnovnih škola bilo je pozvano 220 učenika, a ispunilo ga je 109 ispitanika; to predstavlja stopu odgovora od 49,5 %. Na ispunjavanje upitnika za srednjoškolce bilo je pozvano 183 učenika, a ispunilo ga je 86 ispitanika; to predstavlja stopu odgovora od 47,0 %. Ukupno je u anketi sudjelovalo 54 % učenica i 45 % učenika osnovnih škola te 77 % učenica i 23 % učenika srednje škole. Prosječna dob učenika osnovne škole je bila 10, a u srednjoj školi 16 godina (Riman i dr., 2021: 20, 34).

Najviše učenika koji su sudjelovali u anketi bilo je iz Rijeke (28 %), zatim Čakovca (9 %), Varaždina (8 %), Matulja (6 %), Klane (4 %) i Prezida (4 %), dok je iz svih drugih krajeva u kojima se održava nastava slovenskog jezika broj anketirane djece i mladih bio manji (Riman i dr., 2021: 21). Pregled aktivnosti slovenskih (samo)organizacija pokazuje da slovenski jezik za pripadnike slovenske nacionalne manjine u Hrvatskoj ima vrlo važnu ulogu, ali i da je međugeneracijski prijenos slovenskog jezika slab (Medvešek, 2018: 90; Medvešek, 2017: 51). Upravo zato nas je zanimalo koji je materinski jezik učenika uključenih u istraživanje. Među anketiranim učenicima osnovnih škola 92 % ih je za materinski jezik izabralo hrvatski jezik, 6 % je izabralo hrvatski i slovenski, 2 % je izabralo samo slovenski kao materinski jezik, a 1 % je izabralo neki drugi jezik. Među učenicima srednje škole 100 % ih je izabralo hrvatski kao materinski jezik (Riman i dr., 2021: 35).

Na slabu uporabu slovenskog jezika utjecala je i slaba prisutnost slovenskog jezika i kulture u Hrvatskoj izvan slovenskih društava i obiteljskih domova. Iako postoji teoretska mogućnost da se djeca i mladi susreću sa slovenskim jezikom uporabom interneta, to ipak nije toliko uvriježeno. Naime, istraživanje provedeno 2024. godine o navikama čitanja kod djece koja uče slovenski jezik u Hrvatskoj, pokazalo je da oni vrlo rijetko posežu za internetom da bi došli do knjiga ili drugih tekstova na slovenskom jeziku (Riman i dr., 2025a). Vjerojatno je tako i s drugim sadržajima koji bi njima mogli biti zanimljivi, a koji su dostupni na internetu, na slovenskom jeziku.

Učenike osnovnih i srednjih škola pitali smo i o njihovom mišljenju o važnosti znanja stranih jezika. Ponudili smo im hrvatski, engleski, talijanski, njemački i talijanski jezik te ih zamolili da ocijene važnost jezika na ljestvici od jedan (vrlo nevažno) do pet (vrlo važno). Prikaz jezika, po važnosti je u Grafu 4.

Graf 4. Odgovori na pitanje „Koliko su važni ili nevažni za tebe sljedeći jezici... ?” (N=187)

Izvor: Riman i dr., 2021: 24, 37

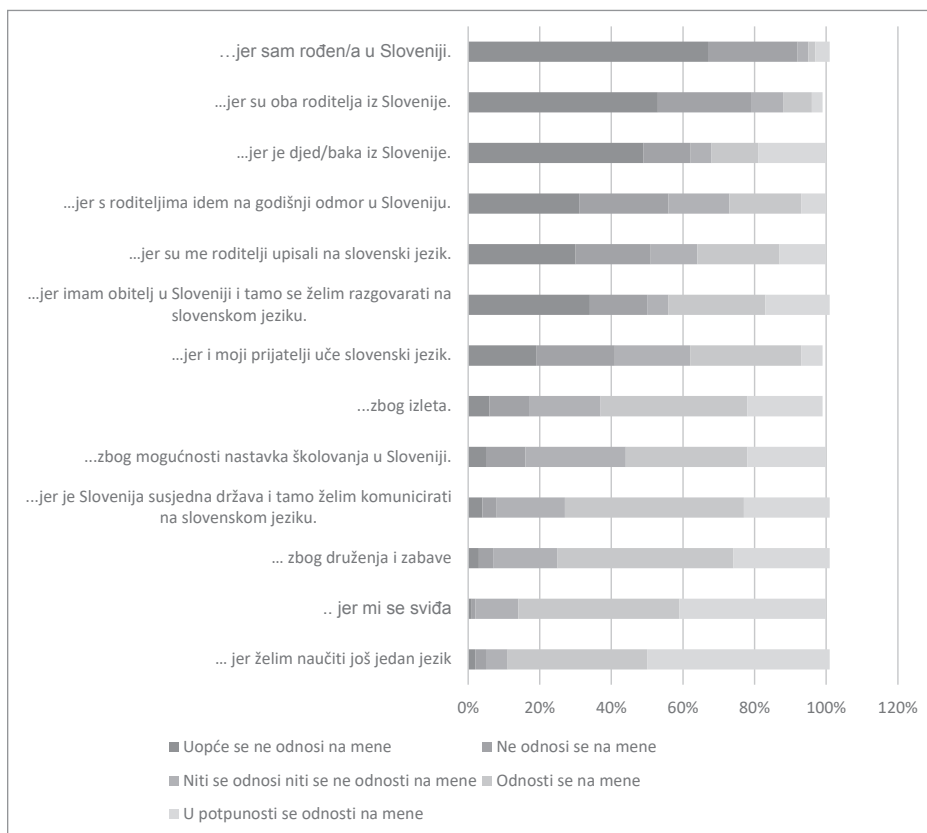
Anketirani su hrvatski jezik po važnosti stavili na 1. mjesto i 95 % je hrvatski jezik označilo kao važan i vrlo važan. Za engleski jezik je 93 % anketiranih ocijenilo da je važan i vrlo važan, a za slovenski jezik da je važan i vrlo važan je ocijenilo 67 % anketiranih. Za njemački jezik je 45 % anketiranih označilo važan i vrlo važan, a talijanski 34 %.

U svojim odgovorima učenici osnovne i srednje škole jednako su rangirali važnost hrvatskog, engleskog i slovenskog jezika, ali je razlika bila vidljiva između njemačkog i talijanskog jezika. Među srednjoškolcima je zabilježeno da je njemački jezika malo važniji od talijanskog, ali to je razumljivo kada uzmemo u obzir da su srednjoškolci koji su ispunjavali anketu, uglavnom bili iz Varaždinske i Međimurske županije, dviju županija koje gravitiraju Austriji i njemačkom govornom području.

Osim poimanja važnosti za daljnje obrazovanje, ali i poslovne uspjehe, za učenje stranog jezika je važna i motivacija. Dosadašnja su istraživanja pokazala da su razlozi za upis i učenje slovenskog jezika vrlo različiti te djelomično otkrivaju i povezanost učenika sa Slovenijom. Upravo zato pitali smo učenike o njihovim razlozima za učenje slovenskog jezika.

U prijašnjim istraživanjima pitanje o motivaciji učenja slovenskog jezika bilo je oblikovano kao pitanje otvorenog tipa te su anketirana djeca i mladi sami upisivali odgovore. Na temelju prikupljenih odgovora iz istraživanja u 2014. (Novak – Lukanović i dr., 2014) i 2019. godine (Riman i dr., 2019), u upitniku iz 2021. godine bilo je oblikovano 13 tvrdnji za koje su učenici trebali odrediti u kojoj mjeri se one na njih odnose. U Grafu 5. su odgovori koji su prikupljeni među učenicima osnovnih škola.

Graf 5. Odgovori na pitanje „U kojoj mjeri tvrdnje koje se odnose na slovenski jezik vrijede za tebe? Slovenski jezik učim...” – osnovna škola (%)

Izvor: Riman i dr., 2021: 25

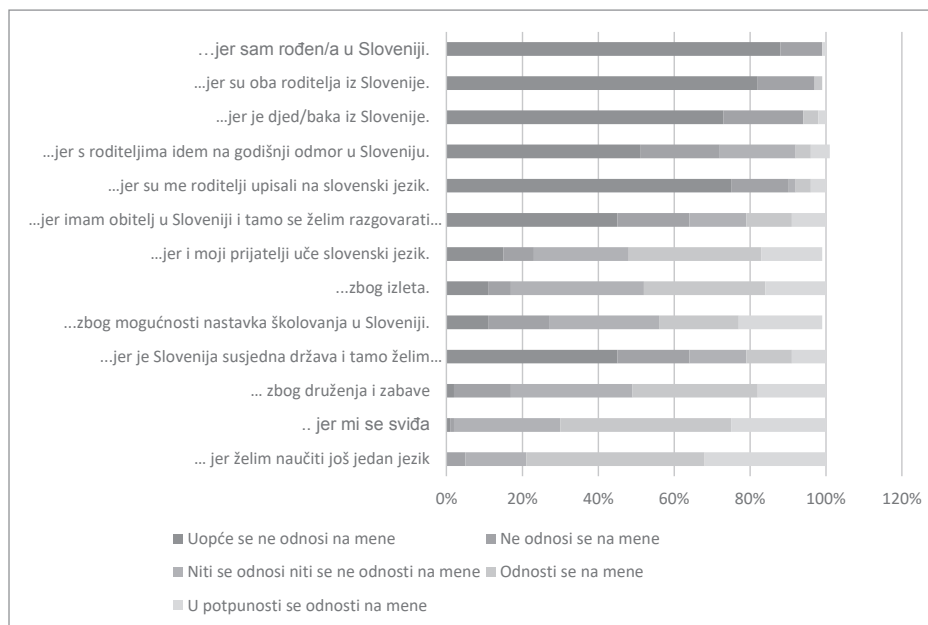
Kao što je vidljivo iz podataka prikazanih u grafu, većina anketiranih uči slovenski jezik zato što žele naučiti još jedan jezik (90 %), zato što im se slovenski jezik sviđa (86 %) te zbog druženja i zabave (76 %). Vrlo veliki broj njih se slaže i s tvrdnjom da slovenski jezik uči zato jer je Slovenija susjedna država i jer prilikom odlaska u Sloveniju žele komunicirati i na slovenskom jeziku (74 %). Detaljan uvid u situaciju također otkriva činjenicu da djeca i mladi počinju gledati na Sloveniju kao na susjednu državu. To je jedan od visoko ocijenjenih razloga.

Jedan dio ispitanika je i nastavak školovanja označio kao važan razlog za učenje slovenskog jezika. Tako je njih 56 % potvrdilo da se tvrdnja „...zbog mogućnosti nastavka školovanja u Sloveniji” u potpunosti odnosi ili se odnosi na njih.

Relativno je maleni broj onih koji slovenski jezik uče jer su rođeni u Sloveniji, ali ipak se anketom evidentirao i određeni postotak onih koji su rodbinske veze naveli kao jedan od potencijalnih razloga učenja slovenskog jezika. Tako je 13 % ispitanika potvrdilo da se u potpunosti odnosi ili se odnosi na njih tvrdnja, da slovenski jezik uče „...jer su oba roditelja iz Slovenije”, odnosno 32 % ispitanika iz osnovnih škola je potvrdilo da se u potpunosti odnosi ili se odnosi na njih tvrdnja, da slovenski jezik uče „...jer je djed/baka iz Slovenije”. Čak 45 % ispitanika je potvrdilo da se u potpunosti odnosi ili se odnosi na njih tvrdnja, da slovenski jezik uče jer u Sloveniji imaju obitelj. S druge strane, više od polovice anketiranih smatra da to što su rođeni u Sloveniji i to što su oba roditelja iz Slovenije nisu razlozi zbog kojih bi učili slovenski jezik.

Iz prikupljenih odgovora srednjoškolaca je vidljivo da se njihovi odgovori djelomično razlikuju od odgovora učenika iz osnovnih škola. Prikaz podataka je u Grafu 6.

Graf 6. Odgovori na pitanje „U kojoj mjeri tvrdnje koje se odnose na slovenski jezik vrijede za tebe? Slovenski jezik učim...” – srednja škola (%)

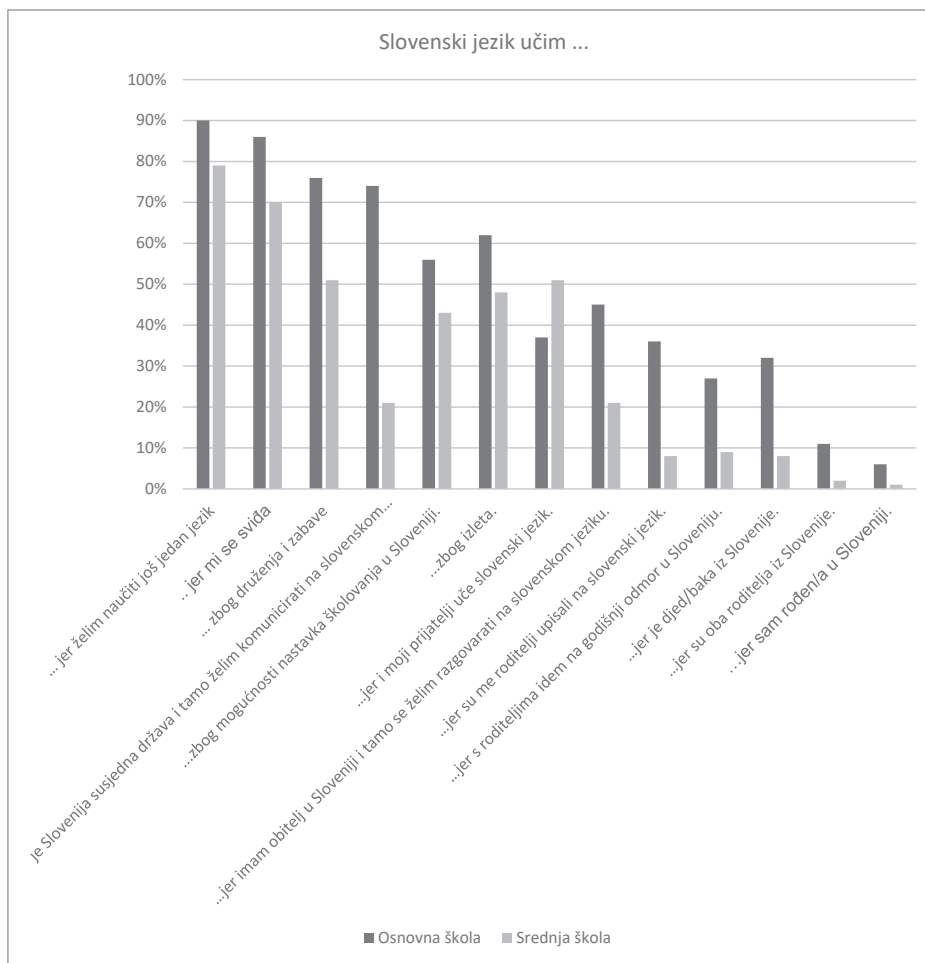
Izvor: Riman i dr., 2021: 38

Na temelju prikupljenih podataka vidljivo je da se većina anketiranih učenika slaže s tvrdnjama da slovenski jezik uče jer žele naučiti još jedan jezik (79 %) te da im se jezik sviđa (70 %). Više od 50 % anketiranih srednjoškolaca je izabralo i tvrdnju da slovenski jezik pohađaju zbog druženja i zabave (51 %), te jer ga uče njihovi prijatelji (51 %). S tvrdnjom „...zbog mogućnosti nastavka školovanja u Sloveniji” se slaže u potpunosti ili se slaže 43 % anketiranih srednjoškolaca. O tome da je Slovenija susjedna država i da žele naučiti jezik susjedne države u potpunosti odnosi ili se odnosi na njih 21 %.

S druge strane, više od dvije trećine ispitanika smatra da to što su rođeni u Sloveniji i to što su oba roditelja iz Slovenije nisu razlozi da bi učili slovenski jezik. Ipak, ovi podaci, čije su vrijednosti iznimno niske, pokazuju da je manji postotak učenika (6 %) ipak povezan sa Slovenijom jer su im baka ili djed iz Slovenije, a na 21 % anketiranih se u potpunosti odnosi ili se odnosi tvrdnja da slovenski jezik uče jer imaju obitelj u Sloveniji i žele tamo razgovarati na slovenskom jeziku.

U Grafu 7. pokazane su one tvrdnje koje su bile u prosjeku za ispitanike najprihvaćenije te je moguće napraviti usporedbu odgovora anketirane djece koja su pohađala slovenski jezik u osnovnim i srednjim školama uključenima u istraživanje. Iz grafa je jasno vidljivo da se razlozi učenja slovenskog jezika razlikuju ovisno o razini obrazovanja.

Graf 7. Odgovori na pitanje zašto uče slovenski jezik. (% , N (osnovna škola)=108; N (srednja škola)=85)

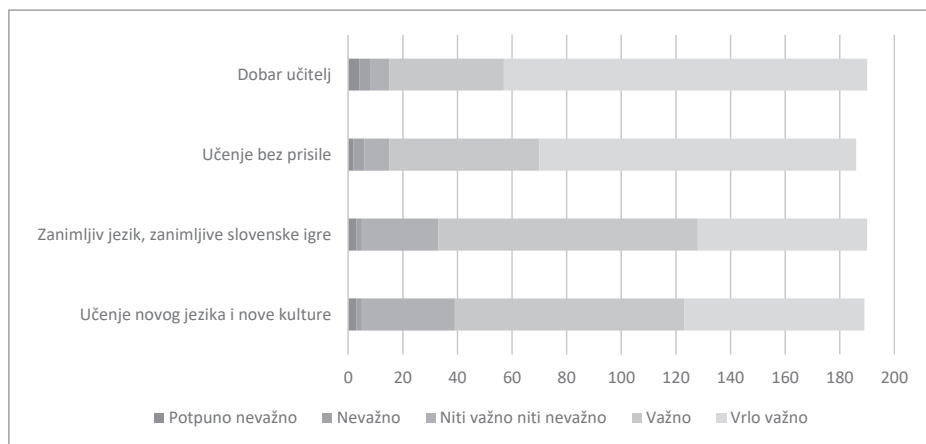
Izvor: Riman i dr., 2021: 25, 38

Rezultati ankete pokazuju da se najviše učenika iz osnovnih i srednjih škola odlučilo na učenje slovenskog jezika „...jer želi naučiti još jedan jezik“. Veća razlika je vidljiva u odgovoru „...zbog druženja i zabave“, tvrdnja s kojom se slaže više učenika osnovne škole. Učenici osnovne škole su se češće slagali i s tvrdnjom da će im slovenski omogućiti lakši nastavak školovanja u Sloveniji, ali i ekskurzija u Sloveniju je bila jedna od motiva-tora koji je vrlo visoko rangiran među učenicima osnovnih škola. Vidljivo je i da su se učenici osnovnih škola više slagali s tvrdnjom da slovenski uče zbog rodbinske povezanosti sa Slovenijom. Učenici koji slovenskih jezik pohađaju u srednjoj školi odlučivali su se za dvije tvrdnje više nego učenici osnovnih škola. To su tvrdnje da žele u Sloveniji komunicirati na slovenskome jer je to jezik susjedne države, odnosno da slovenski jezik uče jer ga uče i njihovi prijatelji.

Na učenje slovenskog jezika utječu i mnogi drugi vanjski čimbenici, a koji možda nisu u domeni samih učenika slovenskog jezika. U anketi smo učenicima osnovnih i srednjih škola ponudili neke tvrdnje povezane s realizacijom nastave slovenskog jezika. Zanimalo nas je koliko su zadovoljni s nastavom slovenskog jezika i što je po njihovom mišljenju važno da bi se na nastavi slovenskog jezika osjećali dobro te da bi nastavu slovenskog jezika upisali i iduće godine. Anketiranim učenicima smo postavili pitanje jesu li zadovoljni s nastavom slovenskog jezika u školi. Iz prikupljenih odgovora moglo se zaključiti da je skoro 3/5 (59 %) anketiranih s nastavom slovenskog jezika bilo jako zadovoljno, a 1/3 (37 %) zadovoljno. Samo 2 % anketiranih u osnovnoj školi nije bio zadovoljno s nastavom slovenskog jezika. U srednjoj školi je situacija bila slična pa je tako 1/2 anketiranih (50 %) bilo zadovoljno s izvedbom nastave slovenskog jezika, a malo manje od polovice anketiranih (46 %) je bilo jako zadovoljno (INV, 2021, 15, 27).

Radi boljega razumijevanja zadovoljstva nastavom slovenskog jezika, učenicima smo ponudili i neke tvrdnje te smo ih zamolili da ocijene koliko su te tvrdnje za njih važne (Graf 8.).

Graf 8. Koliko su važne ili nevažne tvrdnje koje se odnose na nastavu slovenskog jezika? (N=190).

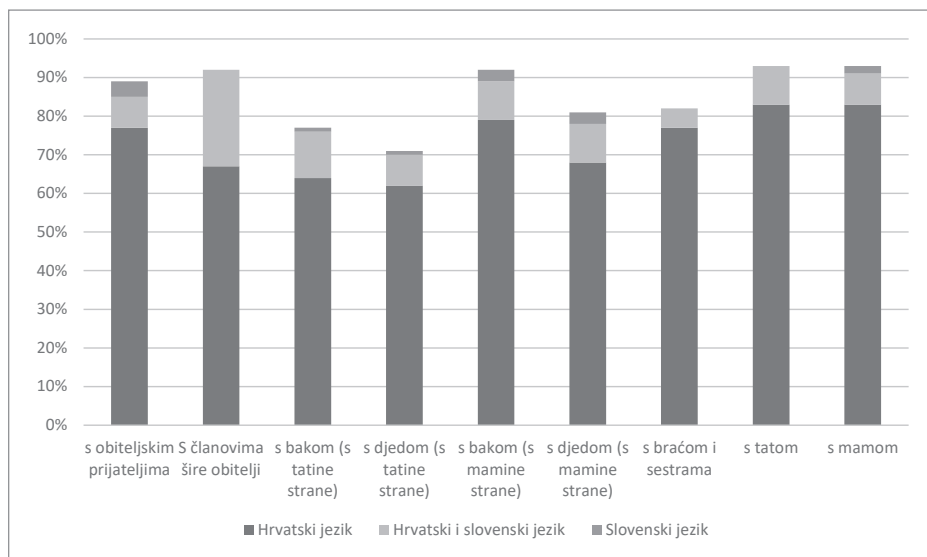

Izvor: Riman i dr., 2021: 28, 41

Iz grafa je vidljivo da je najviše anketiranih učenika upravo kao važno i vrlo važno označilo da je učitelj dobar, te da je pristup gradivu „bez prisile“. Zanimljiv jezik i slovenske igre, te učenje novog jezika i nove kulture, isto procjenjuju važnim, ali ne toliko koliko prve dvije ponuđene tvrdnje.

Osim na nastavi slovenskog jezika, zanimalo nas je imaju li učenici prilike govoriti slovenski jezik i negdje drugdje, izvan škole i slovenskog društva. Iz odgovora učenika osnovnih (Graf 9.) i srednjih škola (Graf 10.) vidljivo je da slovenski jezik izvan škole upotrebljavaju vrlo rijetko.

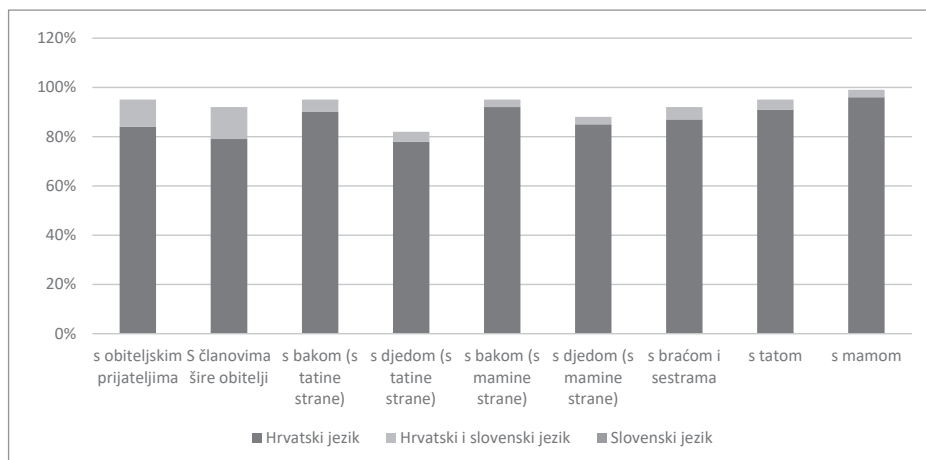
Graf 9. Uporaba slovenskog jezika s članovima obitelji i prijateljima – osnovna škola (%)

Izvor: Riman i dr., 2021: 32

Kao što je vidljivo iz grafa, hrvatski jezik je vrlo zastupljen u životu anketiranih učenika i prije svega se odnosi na komunikaciju s članovima obitelji, ali i obiteljskim prijateljima. Izuzetak čine, među ispitanicima u osnovnoj školi obiteljski prijatelji gdje je 4 % ispitanika navelo da s njima govori isključivo slovenski jezik, te bake i djedovi, gdje je u osnovnoj školi njih 3 % navelo da s njima govori isključivo slovenskim jezikom. S majkom slovenski jezik isključivo koristi 2 % ispitanika. Vidljivo je da su učenici osnovnih škola češće upotrebljavali slovenski jezik, za razliku od anketiranih srednjoškolaca (Graf 10.).

Graf 10. Uporaba slovenskog jezika s članovima obitelji i prijateljima – srednja škola (%)

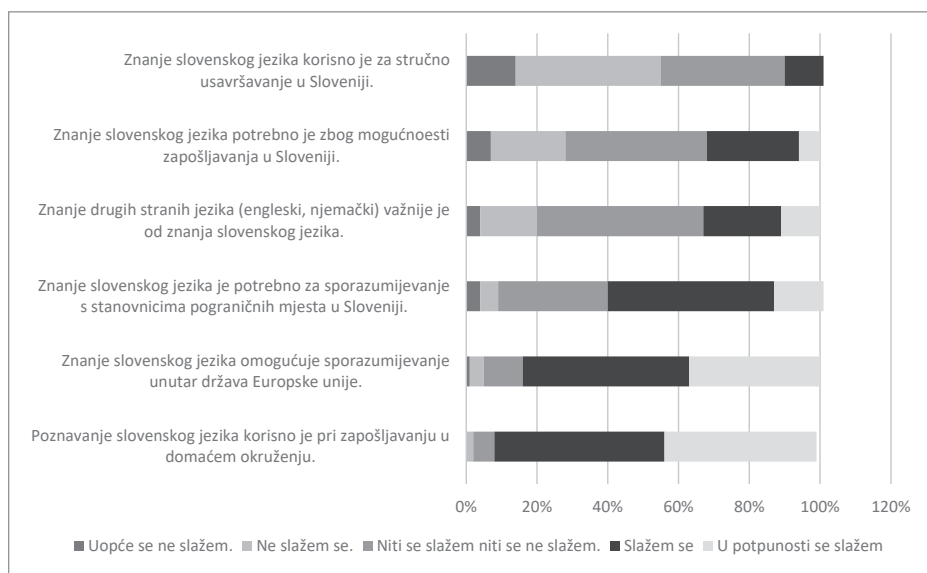

Izvor: Riman i dr., 2021: 44

Prema prikupljenim podacima nitko s članovima šire i uže obitelji, te s obiteljskim prijateljima među anketiranim srednjoškolicima ne koristi isključivo slovenski jezik. I uporaba slovenskog i hrvatskog jezika je najprisutnija u komunikaciji s obiteljskim prijateljima (11 %) te s članovima šire obitelji (13 %). Uporaba i slovenskog i hrvatskog jezika u drugim prilikama (5 % s bakom s očeve strane i u komunikaciji sa sestrama i braćom) jest relativno mala.

Upitnik za srednje škole sadržavao je još jedno dodatno pitanje u kojima su ispitanici trebali na ljestvici od 1 do 5 procijeniti svoju uporabu i znanje slovenskog jezika.

Graf 11. Odgovori na pitanja: „U kojoj mjeri se slažete ili ne slažete s sljedećim tvrdnjama?“ (N=81)

Izvor: Rimani dr., 2021: 46

Anketirani su se općenito slagali s tvrdnjom da je poznavanje slovenskog jezika korisno za profesionalnu obuku i studij u Sloveniji, a sličnu visoku prosječnu ocjenu dobila je i tvrdnja da je poznavanje slovenskog jezika potrebno zbog mogućnosti zapošljavanja u Sloveniji. Najnižu razinu slaganja anketirani su pokazali u odnosu na tvrdnju da je poznavanje slovenskog jezika korisno pri zapošljavanju u domaćem okruženju.

ZAKLJUČNA RAZMIŠLJANJA

Analiza učenja slovenskog jezika na hrvatskom pograničnom području otkriva višeslojnu sliku jezika koji danas ima više značenja: on je u isto vrijeme i manjinski, ali i jezik susjedne države. Njegov položaj, kako u obrazovnim ustanovama tako i u širem društvenom kontekstu, odraz je povijesno-političkih odnosa, promjena u zakonodavstvu, te osobnih i obiteljskih iskustava pripadnika slovenske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Unatoč brojnim izazovima – kao što su slab međugeneracijski prijenos jezika, ograničena prisutnost u javnom prostoru, problemi s nastavnim kadrom i vari-

jabilna institucionalna podrška – interes za učenje slovenskog jezika raste, osobito među djecom i mladima i to je prije svega vidljivo u obliku učenja predmeta u osnovnim i srednjim školama.

Položaj slovenskog jezika među učenicima može se opisati kao simbolički važan, ali funkcionalno ograničen. Odgovori anketnog istraživanja pokazuju da velika većina učenika kao materinski jezik navodi hrvatski, dok tek mali broj učenika izjavljuje da govori slovenski u obiteljskom krugu i to uglavnom s djedovima i bakama, puno rjeđe s roditeljima. Učenici izražavaju visoku razinu zadovoljstva nastavom slovenskog jezika i pozitivno ocjenjuju njegovu važnost, posebno u kontekstu višejezičnosti, kulturne razmjene i osobnog razvoja.

Motivacija za učenje slovenskog jezika kod učenika je raznolika. Najčešće navode želju za učenjem još jednog jezika, činjenicu da im se jezik sviđa, druženje i zabavu, ali i konkretne razloge poput mogućnosti studiranja u Sloveniji, putovanja, te komunikaciju s obitelji koja živi u Sloveniji. Značajan je i motiv da uče jezik susjedne države – što potvrđuje da učenici slovenski ne percipiraju samo kao „naslijeđeni” jezik, već i kao korisno znanje koje im može pomoći u prekograničnom životu, obrazovanju i radu. Ovaj pogled na slovenski jezik kao jezik susjednog naroda posebno je izražen među učenicima srednjih škola, koji mu pripisuju veću instrumentalnu vrijednost i povezuju ga s mogućnostima izvan granica Hrvatske.

Unatoč ograničenom korištenju slovenskog jezika izvan škole i slovenskih društava, podaci pokazuju da učenici rado pohađaju nastavu i cijene kvalitetu nastave, pristup učitelja i prijateljsku atmosferu u učionici. Također, važno je istaknuti da pozitivan stav prema jeziku često nije uvjetovan obiteljskim podrijetlom, već učenici pronalaze vlastite razloge i interese za njegovo učenje. Time se potvrđuje da slovenski jezik u Hrvatskoj sve više prerasta iz isključivo manjinskog simbola u otvoren i fleksibilan prostor susreta, znanja i identiteta.

Za daljnji razvoj i očuvanje slovenskog jezika nužno je uložiti dodatne napore u njegovo institucionalno jačanje. Potrebno je sustavno osiguravati obrazovni kadar, poboljšati uvjete rada učitelja, proširiti dostupnost slovenskog jezika i u onim krajevima u kojima slovenska zajednica nema razvijenu infrastrukturu. Također, važno je poticati kulturne i medijske sadržaje na slovenskom jeziku koji bi mladima bili pristupačni i zanimljivi, a koji bi proširili njegovu prisutnost i izvan školskih klupa.

Zaključno, slovenski jezik u Hrvatskoj živi između tradicije i suvremenosti, između obiteljskog naslijeđa i pragmatičnih motiva novih generacija. Njegova sudbina ovisit će o sposobnosti obrazovnog sustava, institucija, ali i same zajednice da ga predstave ne samo kao jezik prošlosti, već i kao živ, koristan i atraktivan jezik budućnosti – jezik identiteta, znanja i dobrosusjedskih odnosa.

LITERATURA

- Bagdasarov, A. (2018). O etnojezičnoj politici u socijalističkoj Jugoslaviji. *Filologija* 71: 25–60. <https://doi.org/10.21857/m8vqtrze29>
- Cevc, F., (2001). Slovenci v AP Vojvodini (ZR Jugoslavija), u M. Trebše-Štolfa i M. Klemenčič (ur.). *Slovensko izseljenstvo: zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ljubljana: Združenje Slovenska izseljenska matica, 313–318.
- DZS HR – Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, (2011). Stanovništvo prema narodnosti po gradovima/općinama, popis 2001, http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_02_02/H01_02_02.html (pristupljeno 4. 5. 2025.).
- Gal, S. (1996). Language shift, u H. Goebel, P. H. Nelde, Z. Stary, & W. Wölck, W. (ur.), *Kontaktlinguistik / Contact Linguistics / Linguistique de contact. 1. Halbband / Volume 1 / Tome 1*. Walter de Gruyter, 586–594.
- Gorter, D. & Cenoz, J. (2011). Multilingual education for European minority languages: The Basque Country and Friesland. *International Review of Education* 57(5): 651–666.
- Jajić Novogradec, M. (2020). Slovenski kao manjinski jezik u hrvatskom obrazovnom sustavu, u J. Vogel (ur.), *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo. Obdobja* 39. Znanstvena založba Filozofske fakultete, 253–260. https://centerslo.si/wp-content/uploads/2020/11/Obdobja-39_JajicNovogradec.pdf (pristupljeno 10. 5. 2025.).
- Josipović, D. & Škiljan, F. (2014). Nekaterе novejšе dileme razvoja slovenske manjšine na Hrvaškem s poudarkom na območju ob meji s Slovenijo. *Razprave in gradivo* 73: 29–47. <https://www.proquest.com/openview/ab1ea05630707ad0dab427fd612560e6/1.pdf?cbl=237749&pq-origsite=gscholar> (pristupljeno 10. 5. 2025.).
- Knez, M. (2025) Dopolnilni pouk slovenščine v evropskih državah, u J. Jožef Beg i D. Divjak Race (ur) *Slavistično društvo Slovenije: slovenistika in slavistika 90 let kasneje*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 313–326.
- Koprivc, M. (2016). *Analiza možnosti in izvajanja učenja slovenskega jezika v slovenski skupnosti na Hrvaškem*. Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana. http://dk.fdv.uni-lj.si/magistrska/pdfs/mag_koprivc-marko.pdf (pristupljeno 9. 5. 2025.).
- Kržišnik-Bukić, V. (1995). O narodnostnem in kulturnem samoorganiziranju Slovencev na Hrvaškem v 20. stoletju, u V. Kržišnik-Bukić (ur.) *Slovenci na Hrvaškem*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 133–188.
- Ljubešić, M. (2022). Slovenski jezik u kontekstu istarske višejezičnosti, u: N. Pirih Svetina i I. Ferbežar, (ur.), *Na stičišću svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik. Obdobja* 41. Založba Univerze v Ljubljani, 211–219. <http://dx.doi.org/10.4312/Obdobja.41.211-219>

- (M. M.). (2006). V Labinu slovenski oddelek na OŠ že leta 1947. *Kažipot* (2): 24–25. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Medvešek, M. & Riman, B. (2019). Znanje in raba slovenskega jezika med mladimi v slovenskem zamejstvu na Hrvaškem, u S. Novak Lukanović (ur.) *Jezikovni profil mladih v slovenskem zamejstvu. Splošni položaj mladih v slovenskem zamejstvu*. Ljubljana, Trst, Celovec, Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenski znanstveni inštitut, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, Slovenski raziskovalni inštitut, 245–294.
- Medvešek, M. (2017). Učenje slovenskega jezika ter stališča dijakov in staršev do slovenščine v Varaždinski in Medžimurski županiji na Hrvaškem. *Slovenščina* 2.0 5 (2): 151–178. <https://doi.org/10.4312/slo2.0.2017.2.151-178>
- Medvešek, M. (2018). Pomen učenja slovenščine v okviru izobraževalnega sistema za slovensko skupnost v Varaždinski županiji. *Dve domovini* 48: 89–107. <https://doi.org/10.3986/dd.v0i48.7130>
- Medvešek, M. i Novak Lukanović, S. (2016). *Analiza vitalnosti slovenskega jezika v Varaždinski in Medžimurski županiji na Hrvaškem: delovni sklop 4*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Medvešek, M. i Riman, B. (2017). Splošni položaj mladih v slovenskem zamejstvu na Hrvaškem u V. Kržišnik-Bukić (ur.) *Splošni položaj mladih v slovenskem zamejstvu*. Ljubljana, Trst, Celovec, Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenski znanstveni inštitut, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, Slovenski raziskovalni inštitut, 183–226.
- Mirković, M. (2006). Slovenski dom KPD Bazovica: 55 let pozneje, srečanje nekdanjih učencev in tršice Bože Slovenski oddelek OŠ Matteotti 1950–1953, Reka. *Kažipot*, (10): 20–22.
- Novak – Lukanović, S., Munda Hirnök, K., Medvešek, M. i Zver, S. (2014). Perspektive učenja slovenskega jezika v osnovnih šolah varaždinske županije. Pajnič, K. (2018). Ekonomski položaj in demografska struktura Slovencev na Hrvaškem: včeraj, danes, jutri. *Razprave in gradivo* 80: 65–88. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-3UBFFCUB/efefb497-f03a-485e-98c3-baddcf7af50d/PDF>
- (r) (1950). Slovenci u Rijeci otvorili svoj dom i prvi školu. *Riječki list*, 26. 9., 2.
- Riman, B. (2022). Razlogi za učenje slovenskega jezika na Hrvaškem, u: N. Pirih Svetina i I. Ferbežar, (ur.), Na stičišću svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik. *Obdobja* 41. Založba Univerze u Ljubljani, 299-306. 10.4312/Obdobja.41.299-306
- Riman, B., (2019). Slovenska društva u Hrvatskoj od 1886. do 1991. godine. Vijeće slovenske nacionalne manjine Primorsko-goranske županije / Svet slovenske nacionalne manjšine Primorsko-goranske županije, Rijeka; Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-3RF6H4EM/c62001ca-5e46-4108-948c-dad13b311bfe/PDF>
- Riman, B. i Novak Lukanović, S. (2021). Trideset let učenja slovenskega jezika na Hrvaškem. *Razprave in gradivo*, 87: 173–194. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-18WLDIUM/52ece503-9e88-4772-bf7d-9cc558c928c1/PDF>
- Riman, B. i Novak Lukanović, S. (2023). Slovenski jezik in vloga učiteljev slovenskega jezika na Hrvaškem. *Jezik in slovstvo*, 68 (1): 19–33. <https://doi.org/10.4312/jis.68.1.19-33>
- Riman, B. i Novak Lukanović, S. (2024). Učenje slovenskog jezika kao manjinskog jezika u Hrvatskoj [elektronski vir] = Teaching Slovenian as a minority language in Croatia, u B. Filipan – Žignić i dr. (ur.) *Jezik, književnost i obrazovanje - stanje i perspektive*

[Elektronski vir] : međunarodni znanstveni skup 5. Međimurski filološki i pedagoški dani : zbornik radova = Language, literature and education - condition and perspectives : International Scientific Conference 5 th Međimurje Philological and Pedagogical Days : proceedings. Čakovec : Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet = University of Zagreb, Faculty of Teacher Education, 438–452. <https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2024/02/5Mfpd-Zbornik-radova.pdf>

- Riman, B. i Štiglić, N. (2023a). The socioeconomic position of national minorities with a special emphasis on Slovenes in Croatia over the past thirty years. *Razprave in gradivo* 91, 25-50. <https://doi.org/10.2478/tdjes-2023-0013>.
- Riman, B. i Štiglić, N. (2023b). Slovenci na Hrvaškem in njihove pravice, u S. Novak Lukanović i B. Riman (ur.). *Raznolikost v raziskovanju etničnosti : izbrani pogledi III* Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 311–343. http://dx.doi.org/10.69070/2024_11
- Riman, B., Novak Lukanović, Fon Jager, P. i Malnar, A. (2019). *Narodnostna vprašanja - koordinacija in evalvacija projektnih aktivnosti (Slovenci na Hrvaškem)*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Riman, B., Novak Lukanović, Fon Jager, P. i Malnar, A. (2021). *Narodnostna vprašanja – koordinacija in evalvacija projektnih aktivnosti (Slovenci na Hrvaškem)*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Riman, B., Novak Lukanović, S., Kernjak Zubović, S. i Malnar, A. (2025a). *Branje v slovenščini med učenci osnovnih in srednjih šol na Hrvaškem - študija : strokovno-razvojni naloga*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Slavec, U. (2020). Pouk slovenskega jezika za slovensko narodno manjšino na Hrvaškem. Magistarski rad. Univerza v Ljubljani, Filozofski fakultet. <http://hdl.handle.net/20.500.12556/RUL-124067>
- Szabo, A. (1995). Socijalna struktura Slovenaca u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji između 1880. i 1910. godine, u V. Kržišnik-Bukić (ur.). *Slovenci v Hrvaški : zbornik skupine avtorjeve*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 85–105.
- Tatalović, S. (2002). Deset godina manjinske politike u Hrvatskoj. *Međunarodne studije* II (3): 63–98. <https://hrcak.srce.hr/286478>
- Tatalović, S. (2022). *Nacionalne manjine u Hrvatskoj*. Zagreb: SKD »Prosvjeta«.
- Turza-Bogdan, T. & Cvikić, L. (2022). Slovenščina kot tuji jezik v Republiki Hrvaški iz osnovnoškolske perspective. u S. Pulko i M. Zemljak Jontes, (ur.) *Slovenščina kot drugi in tuji jezik v izobraževanju*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 255–273. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/view/740/1022/2709>
- Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (2002). *Narodne novine* (155/02, 47/10, 80/10, 93/11, 93/11). <https://www.zakon.hr/z/295/Ustavni-zakon-o-pravima-nacionalnih-manjina> (pristupljeno 10. 9. 2024.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2009. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2008. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/Izvje%20o%20provo%20i%20ustavnog%20zakona%20o%20pravima%20nacionalnih%20manjina%20i%20o%20utro%20sredstava%20osiguranih%20u%20dr%20prora%20dunu%20Republike%20Hrvatske%20za%202008.%20godinu%20za%20potrebe%20nacionalnih%20manjina%20.pdf> (pristupljeno 8. 5. 2025.).

- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2010. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2009. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/Izvje%20a1%20c4%87e%20o%20provo%20c4%91enju%20Ustavnog%20zakona%20o%20pravima%20nacionalnih%20manjina%20i%20o%20utro%20a1ku%20sredstava%20osiguranih%20u%20dr%20c5%beavnom%20prora%20c4%8dunu%20Republike%20Hrvatske%20za%202009.%20godinu%20za%20potrebe%20nacionalnih%20manjina%20%20.pdf> (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2011. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2010. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/izvjesce_o_provedbi_uz%20_za_2010.pdf (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2012. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2011. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/izvjesce_ustavni_zakon_2011.pdf (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2013. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2012. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/26072013/Izvje%20a1%20c4%87e%20o%20provedbi%20UZPNM%20za%202012.pdf> (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2014. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2013. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, (<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/16072014/Izvje%20a1%20c4%87e%20o%20provedbi%20Ustavnog%20zakona%20o%20pravima%20nacionalnih%20manjina%20-%202013.pdf>) (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2015. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2014. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/27082015/Izvjesce_o_provedbi_UZPNM_za%202014.pdf (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2018. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2015. i 2016. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izvje%20C5%A1%20C4%87e%20o%20provedbi%20UZPNM%20za%202015.%20i%202016._.pdf (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2019. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2017. godinu za potrebe nacionalnih manjina.

- Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provedbi%20UZPNM%20-%20za%202017.%20.pdf> (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2019. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2018. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provedbi%20Ustavno%20zakona%20o%20pravima%20nacionalnih%20manjina%20%20za%202018.pdf> (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2021a. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2019. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provo%C4%91enju%20UZPNM%20za%202019..pdf> (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2021b. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2020. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provo%C4%91enju%20UZPNM%20za%202020..pdf> (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2022. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2021. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provo%C4%91enju%20UZPNM%20za%202021..pdf> (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2023. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2022. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, <https://edoc.sabor.hr/DocumentView.aspx?entid=2029924> (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- VRH – Vlada Republike Hrvatske, 2024. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2023. godinu za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine, Zagreb, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2024-10-03/164805/IZVJ_USTAVNI_ZAKON_PRAVA_NAC_MANJINE_2023.pdf (pristupljeno 8. 5. 2025.).
- Yagmur, K. & Kroon, S. (2003). Ethnolinguistic vitality perceptions and language revitalisation in Bashkortostan. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 4 (24): 319–336.
- Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (2000). *Narodne novine* (51/00, 56/00). <https://www.zakon.hr/z/318/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-na-jeziku-i-pismu-nacionalnih-manjina> (pristupljeno 10. 9. 2024.).
- Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (2006). *Uradni list RS* 43/06, 76/10, 206/21. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4387> (pristupljeno 4. 5. 2025.).

Examples of Learning the Slovenian Language in the Croatian Border Area along the Slovenian-Croatian Border: Then and Now

Barbara Riman
Sonja Novak Lukanović

ABSTRACT

Examples of Learning the Slovenian Language in the Croatian Border Area along the Slovenian-Croatian Border: Then and Now

The paper analyses the status of the Slovenian language in Croatia, with particular emphasis on the opportunities and modes of learning it in the border areas along the Slovenian–Croatian border. In Croatia, the Slovenian language has a dual role – it is both a minority language and the language of a neighbouring state. The paper provides an overview of the historical and institutional development of the Slovenian language in Croatia, as well as insights into current practices of language learning in primary and secondary schools. The analysis focuses on data collected through a survey of students attending Slovenian language classes under different educational models, as well as on an analysis of official documents and the relevant legislative framework.

The introductory section highlights the importance of the institutional protection of the Slovenian language as a language of a national minority, emphasising that its presence in the public sphere remains limited. The historical overview indicates that during the period of Yugoslavia, there were no opportunities for the institutional learning of Slovenian, which resulted in weak intergenerational language transmission and predominantly passive knowledge of the language among younger members of the Slovenian community.

Following Croatia's independence and the adoption of relevant legislation on the rights of national minorities (2000, 2002), opportunities for the institutionalised learning of Slovenian emerged. Supplementary classes in the Slovenian language and culture were first introduced in Split in the 1993/94 school year. Subsequently, three main models of learning Slovenian were developed: Supplementary Instruction (DPS), the subject Slovenian Language and Culture according to Model C, and projects implemented in cooperation with primary schools, particularly in Varaždin County.

The methodological section presents two sources of data: an analysis of official documents from Croatia and Slovenia (desk research) and the results of a survey conducted among primary and secondary school students attending Slovenian language classes. The survey was conducted at the end of 2021 and included 109 primary school students and 86 secondary school students, with a gender distribution of 54:45 (primary schools) and 77:23 (secondary schools).

The research shows that the vast majority of students do not speak Slovenian as their mother tongue. Only 2% of primary school students reported Slovenian as their exclusive mother tongue, whereas all secondary school students reported Croatian as their mother tongue. This confirms the hypothesis of weak language transmission within families.

Nevertheless, students expressed a high level of motivation to learn Slovenian. The most common reasons include the desire to learn an additional language (primary school: 90%; secondary school: 79%), liking the language, social interaction, excursions to Slovenia, and the possibility of studying in Slovenia. Among primary school students, emotional and social motivations are more pronounced, whereas secondary school students more frequently emphasise pragmatic reasons related to education and employment.

A difference in the perception of the Slovenian language among students is also evident: younger students tend to perceive it as enjoyable and as a means of social connection, whereas older students view it as a useful competence, particularly in the context of studying and working in Slovenia. This indicates a shift in the perception of the Slovenian language—from a traditionally inherited language of a national minority to a functional language of a neighbouring country.

Students report a high level of satisfaction with Slovenian language classes: 59% of primary school students and 46% of secondary school students stated that they were “very satisfied”, while an additional 37% and 50% respectively reported being “satisfied”. The most important elements of successful instruction, according to students, are the quality of teachers and a non-imposing, accessible approach to learning.

A concerning finding is that Slovenian is very rarely used outside the classroom: only 2–4% of primary school students report speaking exclusively Slovenian with family members, while no such responses were recorded among secondary school students. Nevertheless, almost half of the students mention family ties with Slovenia as one of the motivations for learning the language.

The conclusion emphasises the importance of preserving the Slovenian language through the education system. Strengthening institutional support, ensuring qualified teaching staff, and introducing Slovenian language education in regions without developed minority organisations are necessary steps. In addition to education, cultural content and media in the Slovenian language are also important in order to enable young people to maintain regular contact with the language.

The author concludes that the Slovenian language in Croatia is increasingly shifting from the role of a language used exclusively within a minority community towards a functional instrument of cultural and educational connectivity with Slovenia. This opens up opportunities for its further affirmation within the context of European multilingualism, regional cooperation, and the personal development of students.

Keywords: Slovenian language in Croatia, national minorities, learning the language of a neighbouring country, minority language education, border regions